

***Plusidia cheiranthi* (Tauscher, 1809) a Kárpát-medencében
(Lepidoptera: Noctuidae)**

BÁLINT ZSOLT*, KATONA GERGELY & TÓTH BALÁZS

*Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ – Magyar Természettudományi Múzeum,
Állattár, Lepkegyűjtemény, H-1088, Budapest, Baros utca 13., Magyarország.
E-mail: balint.zsolt@nhmus.hu; katona.gergely@nhmus.hu; toth.balazs@nhmus.hu*

Összefoglalás – A *Plusidia cheiranthi* (Tauscher, 1809) a nyugati Palearktisz egyik ritka, szórványosan előforduló Aranyász-rokonúakat (Plusiini) képviselő faja, amelynek Kárpát-medencei jelenlétét mindeddig hiányosan ismertük. Jelen munkában a fajra vonatkozó történeti irodalmi adatokat és a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteményében őrzött példányokat vizsgáltuk. Összesen kilenc bizonyító példányt azonosítottunk, amelyek a Bánátból, Erdélyből és a Szepességből származnak, és 19–20. századi gyűjtésekhez köthetők. Az adatok alapján a faj előfordulása a térségben rendkívül szórványos, és a legtöbb lelőhelyen több mint egy évszázada nem került elő. A történeti források kritikai elemzése lehetővé tette egyes korábbi adatok pontosabb földrajzi értelmezését, különösen a temesvári előfordulások esetében. A közelmúltbeli erdélyi újraészlelés arra utal, hogy a faj a Kárpátokon túli populációk felől időszakosan megjelenhet a Kárpát-medencében. Eredményeink alapján a *P. cheiranthi* a régió egyik legritkább nagylepkéje, amelynek jelenléte további célzott kutatásokat igényel. Hét ábrával.

Kulcsszavak – *Plusidia cheiranthi*, Noctuidae, Kárpát-medence, fauna, elterjedés, múzeumi gyűjtemény, történeti adatok, ritka faj

BEVEZETÉS

A *Plusidia cheiranthi* Európában a ritkábban előforduló Plusiinae fajok közé tartozik. A lepkét August M. Tauscher (1771–1841) írta le 1809-ben a *Noctua* génuszban, az asztraháni területen (Baskunchak, Oroszország) gyűjtött példányok alapján. Az európai irodalomban egy ideig a Christian F. Freyer (1794–1885) által 1841-ben bevezetett *Plusia eugenia* név alatt volt ismert. Ezt a szerző egyetlen hím példány alapján írta le, amit a Volga-vidéken gyűjtő Kindermann családtól kaphatott (vö. FRIVALDSZKY 1865).

GOATER *et al.* (2003) véleménye szerint szibériai faj, aminek elterjedése nyugat felé egyre elkeskenyedő sávban északon eléri a Német-Lengyel-síkságot.

* Levelező szerző.

Állományai délen a Kaukázustól, Kis-Ázsián és a Balkánon keresztül a Száva völgyén át az Alpok keleti és déli nyúlványait is eléri, sőt szigetszerűen az Appennin-félszigeten is felbukkannak. Kárpát-medencei jelenléte kevésbé feltárt, irodalmi adatai szórványosak és a múzeumi példányok száma is alacsony.

Munkánk célja az olyan irodalmi adatok és a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ – Magyar Természettudományi Múzeumban (MTM) található példányok elemzése, amelyek a Kárpát-medencéhez köthetők. Elsőként az irodalmi hivatkozásokat soroljuk fel pontos oldal és ábra referenciákkal, majd az MTM-ben fellelhető példányokat dokumentáljuk, az ezt követőkben pedig ezeket együttesen tárgyaljuk, majd röviden összefoglaljuk.

Plusidia cheiranthi (Tauscher, 1809)

Noct[ua]. Plusia. Eugenia Eversmann – FREYER [1849]: 83, 532. t. (imágó, báb, hernyó és tápnövény).

Plusia cheiranthi Tauscher *P. Eugenia* Evers. – FRIVALDSZKY 1865: 53, 160, VII. t., 6 á. (imágó), 6a (hernyó és tápnövény), 6b (báb); HORVÁTH & PÁVEL 1875: 59.

Plusia cheiranthi Tauscher – PÁVEL 1886: 151; ABAFI-AIGNER *et al.* 1896: 39; ABAFI AIGNER 1898: 66 (lábjegyzetben); ABAFI AIGNER 1907: 79; SALAY 1910: 172; REBEL 1911: 343 (lábjegyzetben).

Plusidia cheiranthi (Tauscher) – BAUER 1927: 165; MOUCHA 1964: 756; GOZMÁNY 1980: 93, RÁKOSY 1997: 89, 7 t., 5 á. (hím imágó), 208–209 á. (hím és nőstény ivarszerv), 174. térkép; REIPRICH 2001: 55, 58; RÁKOSY *et al.* 2003: 171; RÁKOSY & GOIA 2021: 147.

Vizsgált anyag (n = 9) – Imágók: [Temesvár], [Timișoara, Romania], coll. E. Frivaldszky (no. 1: hím; no. 2: hím; no. 3: hím); „Szt. Gothárd” (= Vasasszentgothárd, Szolnok-Doboka megye) [Sucutard, județul Cluj, Romania], 1899, VII. 11., Pável (no. 4: hím); „Nere, Szepes megye” (Nagyőr, Szepes vármegye) [Strážky, Spišská Belá, okres Kežmarok, Slovakia], 1913. VII. 2., Liphay (no. 5: hím; no. 6: hím; no. 7: nőstény; no. 8: nőstény). Hernyó: „Cheiranthi; 134” (lelőhely nélkül) (no. 9).

TÁRGYALÁS

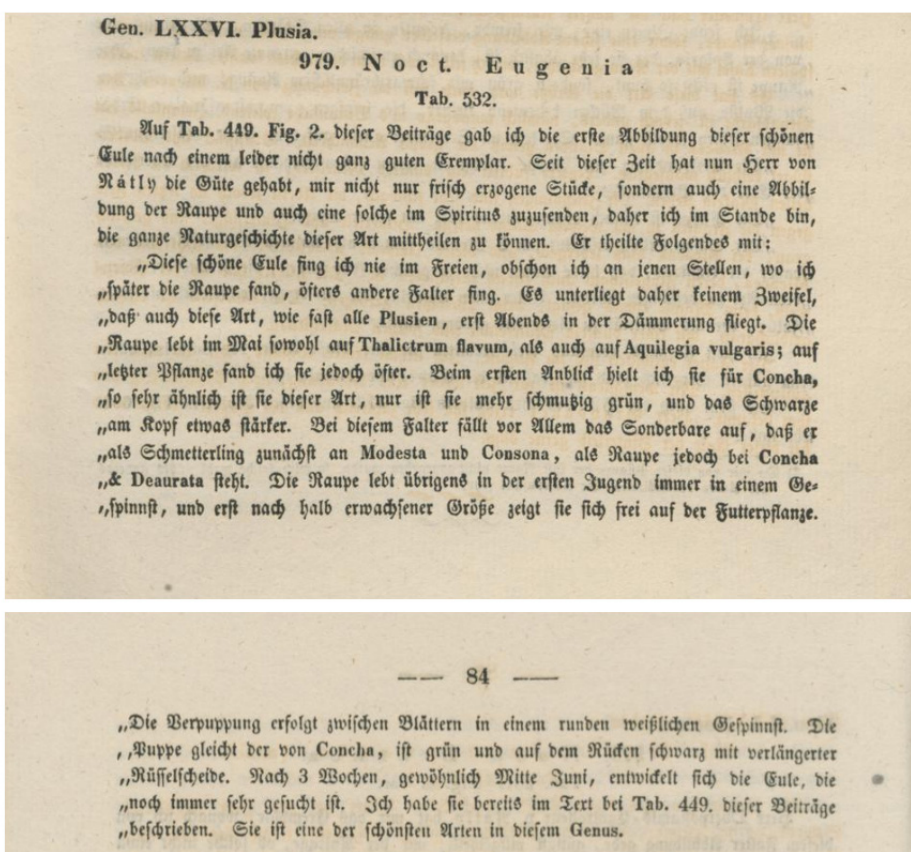
Bánati előfordulás (1865 előtt)

FREYER [1849] munkájában kiegészítést ad az általa már ismertetett *Plusia Eugenia* fajhoz, szó szerint idézi Nátly József (1801–1871) postai tisztviselő sorait (1. ábra; lásd alább). Pontos gyűjtőhelyet nem nevez meg. Az általa 1836-ban

indított „Beiträge” sorozatban Nátlyt mindig budai („Ofen”) illetőséggel említi, ahogy ebben az esetben is. Ezek alapján feltételezhetnénk, hogy Nátly a *P. cheiranthi*-t Budán gyűjtötte. Viszont ABAFI AIGNER (1898) részletesen ismertette Nátly életét, amely szerint bár szolgálati éveit Budán kezdte 24 éves korában (1835), majd Sopronba került, onnan hamarosan a horvátországi Varasdra helyezték, és végül bánáti Temesvárra kapott kinevezést. Ott érték az 1848–1849-es események. Ennek alapján feltételezzük, hogy Freyer az 1849 végén megjelent „Beiträge” füzetében (HEPPNER 1982) Nátly Temesvár környékén tett megfigyeléseit közölte.

Freyer eredeti gótbetűs szövegének átírása (és magyar fordítása) (1. ábra): „Auf Tab. 449. Fig. 2. dieser Beiträge gab ich die erste Abbildung dieser schönen Eule nach einem leider nicht ganz guten Exemplar. Seit dieser Zeit hat nun Herr von Nätly die Güte gehabt, mir nicht nur frisch erzogene Stücke, sondern auch eine Abbildung der Raupe und auch eine solche im Spiritus zuzusenden, daher ich im Stande bin, die ganze Naturgeschichte dieser Art mittheilen zu können. Er theilte Folgendes mit: <<Diese schöne Eule fing ich nie im Freien, obschon ich an jenen Stellen, wo ich später die Raupe fand, öfters andere Falter fing. Es unterliegt daher keinem Zweifel, daß auch diese Art, wie fasst alle Plusien, erst Abends in der Dämmerung fliegt. Die Raupe lebt im Mai sowohl auf **Thalictrum flavum**, als auch auf **Aquilegia vulgaris**; auf letzter Pflanze fand ich sie jedoch öfter. Beim ersten Anblick hielt ich sie für Concha, so sehr ähnlich ist sie dieser Art, nur ist sie mehr schmutzig grün, und dass Schwarze am Kopf etwas stärker. Bei diesem Falter fällt vor Allem das Sonderbare auf, daß er als Schmetterling zunächst an Modesta und Consona, als Raupe jedoch bei Concha & Deaurata steht. Die Raupe lebt übrigens in der ersten Jugend immer in einem Gespinnst, und erst nach halb erwachsener Größe zeigt sie sich frei auf der Futterpflanze. [p. 84] Die Verpuppung erfolgt zwischen Blättern in einem runden weißlichen Gespinnst. Die Puppe gleicht der von Concha, ist grün und auf dem Rücken schwarz mit verlängerter Rüsselscheide. Nach 3 Wochen, gewöhnlich Mitte Juni, entwickelt sich die Eule, die noch immer sehr gesucht ist. Ich habe sie bereits im Text bei Tab. 449. dieser Beiträge beschrieben. Sie ist eine der schönsten Arten in diesem Genus.>>” (= *Ezen közlemények 449. táblázatának 2. ábráján mutattam be ennek a gyönyörű bagolylepkének az első illusztrációját, egy sajnos nem túl jó minőségű példány alapján. Azóta Nátly úr volt olyan kedves, hogy nemcsak újonnan nevelt példányokat küldött nekem, hanem a hernyóról képet és egy égetett szeszen tartósított hernyó példányt is, így abban a helyzetben vagyok, hogy bemutathatom a faj teljes természetrajzát. Ő [Nátly] a következőket közölte: „Soha nem fogtam ezt a gyönyörű lepkét a szabadban, bár gyakran fogtam más lepkéket ugyanazon a helyeken, ahol később a hernyót is megtaláltam. Ezért kétségtelen, hogy ez a faj, mint szinte az összes Plusia, csak este, szürkületkor repül. A hernyó májusban mind a *Thalictrum flavum*-on, mind az *Aquilegia vulgaris*-on él; azonban gyakrabban találtam az utóbbin. Első pillantásra a *Conchának* [Lamprotes c-aureum] hittem, annyira hasonlít ehhez*

a fajhoz, azzal a különbséggel, hogy piszkosabb zöld színű, és a fején lévő fekete szín valamivel hangsúlyosabb. Ennek a lepkének a legfeltűnőbb tulajdonsága, hogy lepkéként leginkább Modestára és Consonára hasonlít, de hernyóként a Conchához és a Deauratához áll közel. Egyébként a hernyó korai szakaszában mindig szövedékben él, és csak félig kifejlett állapotban bújik elő a szabadba a gazdanövényen. [84. oldal] A bábozódás a levelek között történik kerek, fehéres gubóban. A báb a Concháéra hasonlít, zöld, fekete háttal és megnyúlt pödörnyelv hüvellyel. Három hét elteltével, általában június közepén kel ki a lepke, amely még mindig nagyon keresett. Már leírtam a közlemények 449. táblájához található szövegben. Ez a nemzetség egyik legszebb faja.”)

1. ábra. Nátly József leírása a *Noctua eugenia* (= *Plusidia cheiranthi*) hernyójáról Freyer [1849] munkájában (pp. 83–84) (a latinbetűs átírást és a magyar fordítást lásd a főszövegben).

Ide kapcsolódik még a Frivaldszky-gyűjtemény anyaga, amelyben az 1864-es kéziratos leltár 1570-es számú rubrikája szerint négy „Plusia Eugenia” példány volt (2. ábra). Ezekből hármat sikerült fellelnünk (nos. 1–3). Bár a rubrika nem jelez lelőhelyet, FRIVALDSZKY (1865) alapján valószínűsíthető, hogy ezek a Nátly-féle Temesvár környéki példányok. Az említett munka leírja és ábrákkal dokumentálja a faj fejlődési alakjait (imágó, báb, hernyó), megadva a tápnövényeit (*Aquilegia vulgaris*, *Thalictrum flavum*). Ábrája több részletben is eltér a Freyer által megrajzoltaktól, ezért feltételezzük, hogy az MTM gyűjteményében levő hernyó (3. ábra) és valamelyik gyűjteményében fennmaradt példány (pl. 4. ábra) szolgált modellként a rajzolónak.

Num	Genus	Species	Patris	Exempl	Adnotata
		<i>Plusioides</i>			6222.
1563	<i>Abraxotrocha</i> Och.	<i>Asclepiadis</i> F.	H.	4.	
64	"	<i>Motriae</i> H.	H.	5	
65	"	<i>Pimplaria</i> L.	"	4.	
66	<i>Chrysoptera</i> La.	<i>Deaurata</i> Lep.	H.	5	
67	"	<i>Moneta</i> F.	"	6.	
68	"	var. ..	Sibir.	2.	
69	"	<i>Concha</i> F.	H.	4.	
70	<i>Plusia</i>	<i>Eugenia</i>		4.	←
71	"	<i>Consona</i> F.	H.	4.	
72	"	<i>Moderata</i> H.	"	4.	
73	"	<i>Illustris</i> F.	"	5	

2. ábra. A *Plusidia cheiranthi* fajra vonatkozó bejegyzés a Frivaldszky-gyűjtemény „Lepidoptera europaea” leltárnaplójában (nyíllal jelölve): no, 1570, *Plusia Eugenia*, 4 példány.

HORVÁTH & PÁVEL (1875), PÁVEL (1886), ABAFI *et al.* (1896) mind csupán temesvári adatát hivatkozzák. Az utóbbi forrás megjegyzi még, hogy a faj „rara” (ritka). ABAFI AIGNER (1898) lábjegyzetben említi, hogy a *Plusia cheiranthi*-t Nátly fogta először Magyarországon, később (ABAFI AIGNER 1907) pedig ezt írja: „hazánkban júniusban rendkívül ritka (Temesvár környékén)”, röviden bemutatva a hernyót és felsorolva tápnövényeit. Bár nem hivatkozza, nyilvánvalóan Frivaldszky munkájára támaszkodott. SALAY (1910) temesvári adatának forrása is ez lehet. RÁKOSY & GOIA (2021) a Bánátból és Olténiából jelzi 1901 és 1980 közötti előfordulását, de nincs tudomásunk arról, hogy a Frivaldszky által ismerttetett temesvári 19. századi adatot követően, a 20. században is jelezték volna a Bánátból, de Olténiában a század végén jelenlétét kimutatták (SZÉKELY *et al.* 1998).

Erdélyi előfordulás (1899)

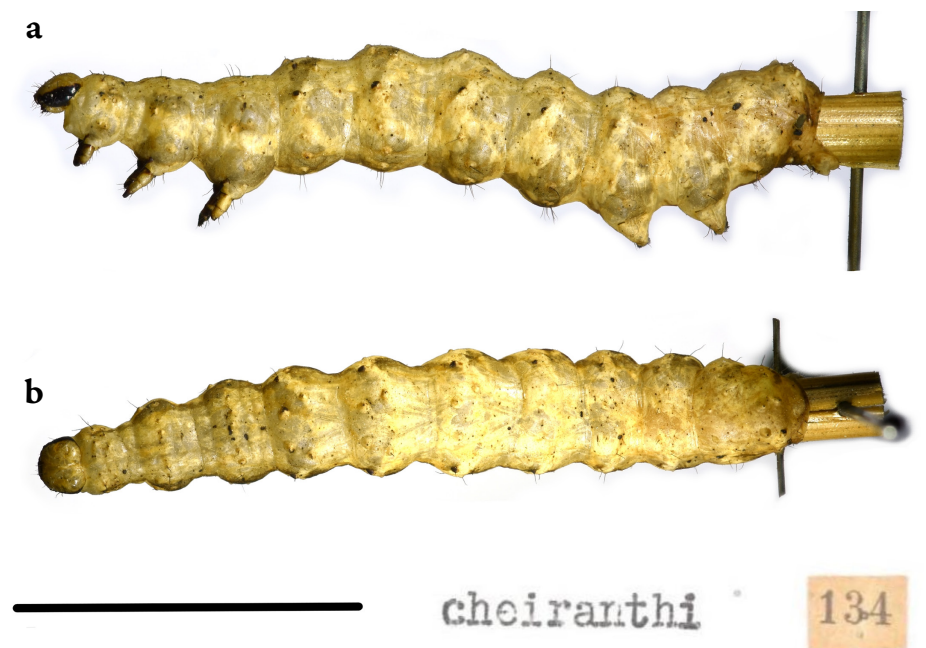
REBEL (1911) véleménye szerint a fajnak elő kell fordulnia Herkulesfürdő környékén, és ennek kapcsán (lábjegyzetben) jelzi, hogy a fajt Pável János gyűjtötte Erdélyben („Szt. Gothárd”). Ennek bizonyítópéldánya fellelhető az MTM gyűjteményében (no. 4) (5. ábra). RÁKOSY (1997) is említi ezt az adatot, de térképén csak regáti előfordulását jelöli, a színes táblán 1936-ban gyűjtött bukaresti példányt dokumentálva. RÁKOSY *et al.* (2003) sem jelzik a faj erdélyi adatát, a bánáti régebbi (1901–1980) és a Kárpátokon túli újabb (1981–2001) előfordulásra hivatkozva vörös listájukban „critical endangered” (súlyosan veszélyeztetett) fajként szerepeltetik. Az erdélyi Mezőség nyugati részén („Dealurie Clujului Est” – a kolozsvári Szénafüveken, Válaszúttól nyugatra) több mint száz év után újra előkerült (MUNTEANU 2019), ezt tükrözi RÁKOSY & GOIA (2021) listája is.

Szepességi előfordulás (1913)

Josef Moucha (1930–1972) akadémiai ösztöndíjjal dolgozott 1960-ban az MTM lepkegyűjteményében (MOUCHA 1961), és gyűjtötte az adatokat a *Prodromus Lepidopterorum Slovaciae* monográfiához. Ebben a munkában dr. Gozmány László (1921–2006) is részt vett. A mű csak a szerző, Karel Hrubý (1910–1962) halála után jelent meg (HRUBÝ 1964). A Liphay-gyűjtemény az 1980-as években érkezett be az MTM-be, így a szepességi *P. cheiranthi* adat nem kerülhetett be a *Prodromus*-ba (nos. 5–8) (6. ábra). A példányokat Liphay Béla (1892–1974) fiatal korában a Czóbel–Mednyánszky családnál vendégeskedve gyűjthette, ahol a nagyőri kastélyparkban botanikus kert is volt, köztük minden bizonnyal *Aquilegia* vagy *Thalictrum* is. A térségben újabban nem találták, régebbi előfordulása keleti irányban 250 km-re a galíciai Bolekhiv környékéről ismert, ahol 1897-ben gyűjtötték (GERJAK 2012) (7. ábra).

Pannóniai előfordulás (1926)

BAUER (1927) jelzi a Pozsony környéki előfordulását a Kis-Kárpátokból (Rachsthurn = Vápenna; Ahornberg = Klenová). MOUCHA (1964), majd REIPRICH & OKÁLI (1989) is ezeket az adatokat idézi. Bizonyító példányok létezéséről nincs tudomásunk. GOZMÁNY (1980) szerint a fajt még nem találták Magyarországon, de előfordulása várható az északnyugati országrészben. Feltételezését talán a Pozsony környéki előfordulási adatokra alapozta. Tudomásunk szerint eddig nem került elő Kelet-Ausztriából, az Őrvidéken vagy Alsó-Ausztriában folyt kutatások során sem mutatták ki jelenlétét. Minden esetre ausztriai előfordulása várható (LÖDL *et al.* 2019). Irodalmi adata ismert Szlovéniából, az egykori ausztriai Krajna területéről (CARNELUTTI & MICHIELI 1955), és az MTM gyűjteménye több ljubljana-i példányt is őriz.

3. ábra. *Plusidia cheiranthi* hernyó. Preparált példány és cédulái az MTM gyűjteményéből: a = oldalnézet; b = u. a., felülnézet; c = élő példány: Oroszország, Zaraiszk környéke, folyópart (forrás: Ilya Ustyantsev, www.lepiforum.org); méretléc: 10 mm.

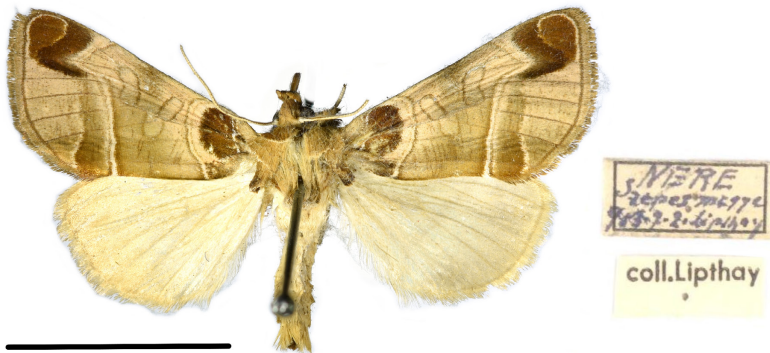
4

5

6

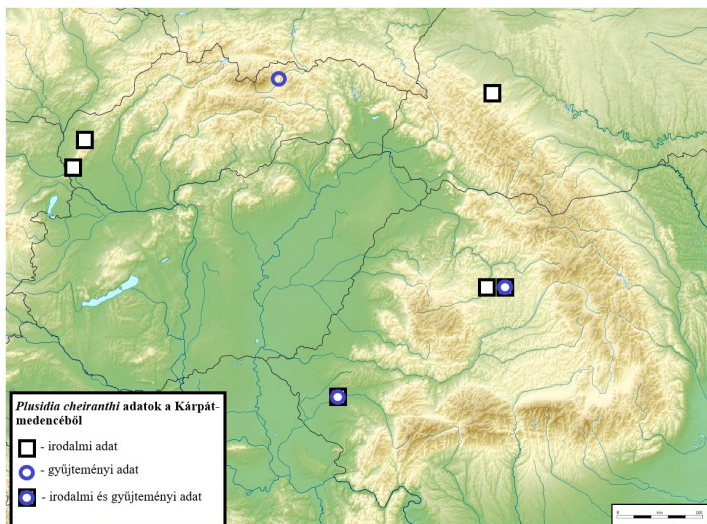
4–6 ábra. Kárpát-medencében gyűjtött *Plusidia cheiranthi* példányok és céduláik a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteményéből. 4 = Temesvár, Nátly, 1865 előtt; 5 = Vasasszentgothárd, Pável, 1899; 6 = Nere, Liphay, 1917; méretléc: 10 mm.

KITEKINTÉS ÉS ÖSSZEFOGLALÁS

Bukarest környékéről (Román Alföld: Câmpia Munteniei) csak a huszadik század első harmadából ismertünk megbízható adatokat, ezért Romániában „valószínűleg kipusztult” fajnak tartották. De legújabban a Kárpátokon túli területeken keleti-délkeleti irányban többször jelezték előfordulását (SZÉKELY *et al.* 1998; SZÉKELY 2011a, 2011b), és előkerült Buzău megyéből is (Albanași, Beceni, 2014. VI. 28, leg. Ungureanu). A XIX. század végi erdélyi előfordulást pedig több mint száz év múltán megerősítették.

LAŠTŮVKA (1998) régi adatait megbízhatatlannak tartva („doubtfull undocumented records”) a fajt törölte a csehszlovák lepkejegyzékből. A legújabban összeállított lista sem tükrözi, hogy a fajt valaha fogták volna a mai Szlovákia területén (PASTORÁLIS *et al.* 2013). Viszont ŠUMPICH & LIŠKA (2018) amellet érvel, hogy a régi cseh-morva adatok hitelesek, emiatt a faunalistákba vissza kell venni. Megjelenése nem zárható ki a bánáti vagy a pannon területeken, vagy éppen az északi Kárpátok régiójában sem, bár Liphay (1917) és Bauer (1926) gyűjtései óta ezeken a területeken nem találták (7. ábra). Az újabb magyar faunamunkák már nem említik, hogy előfordulna a pannon térségben (VARGA 2010; RONKAY *et al.* 2024).

A fentiek ismeretében állítható, hogy a *Plusidia cheiranthi* a Kárpát-medence „nagylepke”-faunájának egyik legritkábban dokumentált faja. Ezt a szórványos megfigyelések támasztják alá: a 250 éve tartó lepkészeti kutatások során a 20. század derekáig összesen négy helyen gyűjtötték, megerősíteni közülük csak egyet sikerült a 21. század elején (7. ábra).

7. ábra. A *Plusidia cheiranthi* adatai a Kárpát-medencében;
kör = példány; négyzet = irodalmi adat.

*

Köszönetnyilvánítás – A bírálók, Benedek Balázs (Mohács), Ronkay László (Budapest), és Székely Levente (Brassó-Szecsele) megjegyzései kéziratunkat számos helyen pontosították. Munkájukat ez úton is köszönjük.

HIVATKOZÁSOK

- ABAFI AIGNER L. 1898: *A lepkészet története Magyarországon*. – Királyi Magyar Természettudományi Társulat, Budapest, vi + 202 pp.
- ABAFI AIGNER L. 1907: *Magyarország lepkéi. Tekintettel Európa többi országainak lepkefaunájára. A Berge-féle lepkékönyv képeivel*. – Királyi Magyar Természettudományi Társulat, Budapest, xxxii + 137 pp, 51 pls.
- ABAFI-AIGNER L., PÁVEL J., & UHRYK F. 1896: *Ordo Lepidoptera. Fauna Regni Hungariae III. Editio Separata* – Budapest, 82 pp, 1 map.
- BAUER J. 1927: Beitrag zur Lepidopteren-Fauna der Kleinen Karpathen, der Umgebung von Hainburg, Theben und Pressburg. – *Lepidopterologische Rundschau* **1**: 165–167.
- CARNELUTTI J. & MICHELI Š. 1955: Prispevek k favni lepidopterov Slovenije. – *Biološki vestnik* **4**: 43–55.
- FREYER J. CHR. [1849]: 979. Noct. Eugenia. – *Neuere lepidopterologische Beiträge* **89**: 83–84, pl. 532.
- FRIVALDSZKY I. 1865: *Jellemző adatok Magyarország faunájához. A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei, 11*. – Emich Gusztáv, Pest, 275 pp.
- GERJAK J. M. 2012: Нові та маловідомі види Noctuoidea (Lepidoptera, Insecta) Українських Карпат. [New and little known species of the Noctuoidea (Lepidoptera, Insecta) for Ukrainian Carpathians.] – *Scientific Bulletin of the Uzhgorod University. Series Biology* **33**: 105–119. [ukránul]
- GOATER B., RONKAY L. & FIBIGER M. 2003: *Noctuidae Europaeae. Volume 10: Catocalinae & Plusiinae*. – Emtomological Press, Sorø, 452 pp.
- GOZMÁNY L. 1980: *Bagolylepkék I. Noctuidae I. Fauna Hungariae 102*. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 152 pp.
- HEPPNER J. 1982: Dates of selected Lepidoptera literature for the western hemisphere fauna. – *Journal of the Lepidopterists' Society* **36**: 87–111.
- HORVÁTH G. & PÁVEL J. 1875: Magyarország nagypikkelyröpüinek rendszeres névjegyzéke (Enumeratio Macrolepidopterorum Hungariae). – *Mathematikai és természettudományi közlemények* **12**: 25–74.
- HRUBÝ K. 1964: *Prodromus Lepidoptera Slovenska. Prodromus Lepidopterorum Slovaciae*. – Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava, 962 pp.
- LAŠTŮVKA Z., ed. 1998: *Seznam motýlů České a Slovenské Republiky (Insecta, Lepidoptera). Checklist of Lepidoptera of the Czech and Slovak Republics (Insecta, Lepidoptera)*. – Konvoj, Brno, 118 pp.

- LÖDL M., GAAL-HASZLER S., HUEMER P., SAADAIN S., WIESMAIR B., RONKAY G., & RONKAY L. 2019: Noctuoidea of Austria. – *Quadrifina* **15**: 1–276.
- MOUCHA J. 1961: Faunistical survey of Slovakian Butterflies deposited in the Natural History Museum in Budapest. – *Acta faunistica entomologica Musei nationalis Pragae* **7**: 81–96.
- MUNTEANU I. 2019: *Structura și semnificația faunei de macrolepidoptere din Situl Natura 2000 “Dealurile Clujului Est”*. Teză de doctorat. Rezumat. – Universitatea “Babeș-Bolyai”, Facultatea de Biologie și Geologie, Școala Doctorală de Biologie Integrativă, Cluj-Napoca, 37 pp.
- PASTORÁLIS G., KALIVODA H., & PANIGAJ L. 2013: Zoznam motýľov (Lepidoptera) zistených na Slovensku. – *Folia faunistica Slovaca* **18**: 101–232.
- PÁVEL J. 1886: Pillangók (Lepidoptera). Pp. 149–152. – In: BREUER Á. (szerk.): *Helyrajzi emlékmű a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 1886, évi augusztus 22-dikétől 26-dikéig Buziás-Temesvárott megtartott XIII. vándorgyűlésére*. – Magyar testvérek, Temesvár, 527 pp., 2 pls.
- REIPRICH A. 2001. *Triedenie motýľov Slovenska podľa hostiteľov (živých rastlín) ich húseníc. Die Klassifikation der Schmetterlinge der Slowakei laut den Wirten (Nährpflanzen) ihrer Raupen*. – Správa Národného parku Slovenský raj, Spišská Nová Ves, 480 pp.
- REIPRICH A. & OKÁLI I. 1989: *Dodatky k Prodromu Lepidoptera Slovenska. 3. zväzok*. – VEDA Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava, 139 pp.
- RÁKOSY L. 1997: *Die Noctuiden Rumäniens (Lepidoptera Noctuidae)*. – Druckerei Gutenberg, Linz, 648 pp.
- RÁKOSY L., GOIA M., & KOVÁCS Z. 2003: *Catalogul Lepidopterelor României. Verzeichnis der Schmetterlinge Rumäniens*. – Societatea Lepidopterologică Romană, Cluj-Napoca, 446 pp.
- RÁKOSY L. & GOIA M. 2021: *Lepidopterele din România: lista sistematică și distribuție. The Lepidoptera of Romania. A Distributional Checklist*. – Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 369 pp.
- REBEL H. 1911: Die Lepidopterenfauna von Herkulesbad und Orsova. Eine zoogeographische Studie. – *Annales der kaiserlich-königlich naturhistorischen Hofmuseums* **25**: 253–430.
- RONKAY G., RONKAY L., & VARGA Z. 2024: *Magyarország nagylepkéi. Harmadik, átdolgozott kiadás. Macrolepidoptera of Hungary, third, revised edition. Fibigeriana Supplement, Volume 4*. – Heterocera Press, Budapest, 318 pp.
- SALAY F. 1910: Katalog der Makrolepidopteren Rumäniens. – *Bulletin de la Société des Sciences de Bucarest* **19**: 76–206, 453–516.
- SUMPICH J. & LIŠKA J. 2018. New records of butterflies and moths from Czech Republic, and update the Czech Lepidoptera checklist since 2011. – *Journal of the National Museum (Prague), Natural History Series* **187**: 47–64.
<https://doi.org/10.2478/jnmpnhs-2018-0003>
- SZÉKELY L. 2011a: The Lepidoptera of Bucharest and its surroundings (Romania). – *Travaux du Muséum National d’Histoire Naturelle «Grigore Antipa»* **54**: 461–512.
<https://doi.org/10.2478/v10191-011-0028-9>
- SZÉKELY L. 2011b: Noutăți în fauna Macrolepidopterelor României. – *Buletin de Informare Entomologică* **22**: 15–40.

- SZÉKELY L., HANESCHLÄGER P. & GÖRBE R. 1998: Contribuții la ștudiul faunei de lepidoptere din Câmpia Munteniei. – *Buletin de Informare Entomologică* 9: 117–186.
- VARGA Z. (szerk.) 2010: *Magyarország nagylepkéi. Macrolepidoptera of Hungary.* – Heterocera Press, Budapest, 253 pp.

•••••

The noctuid moth *Plusidia cheiranthi* (Tauscher, 1809) in the Carpathian Basin (Lepidoptera: Noctuidae)

ZSOLT BÁLINT*, GERGELY KATONA & BALÁZS TÓTH

*Hungarian National Museum Public Collection Centre – Hungarian Natural History Museum,
Department of Zoology, Lepidoptera Collection, H-1088, Budapest, Baross utca 13., Hungary.
E-mails: balint.zsolt@nhmus.hu; katona.gergely@nhmus.hu; toth.balazs@nhmus.hu.*

Abstract – The noctuid moth *Plusidia cheiranthi* (Tauscher, 1809) is a rare and locally distributed Plusiinae species in the western Palaearctic, whose occurrence in the Carpathian Basin has remained poorly documented. In this study, we review historical literature records and examine specimens preserved in the Hungarian Natural History Museum. A total of nine specimens were identified from the Banat, Transylvania, and the Szepes region, all originating from the late 19th and early 20th centuries. The available data indicate an extremely sporadic occurrence of the species in the region, with most localities lacking records for more than a century. Critical evaluation of historical sources allowed a more precise interpretation of early records, particularly those from the Timișoara area. A recent record from Transylvania suggests that the species may occasionally reappear in the Carpathian Basin from extra-Carpathian populations. Our results confirm that *P. cheiranthi* is among the rarest macrolepidopteran species in the region and highlight the need for targeted faunistic surveys. With seven figures.

Keywords – *Plusidia cheiranthi*, Noctuidae, Carpathian Basin, distribution, faunistics, museum specimens, historical records, rare species

FIGURE CAPTIONS

Figure 1. Description of the larva of *Noctua eugenia* (= *Plusidia cheiranthi*) by József Nátly in the work of FREYER [1849: 83–84].

English transcription of the original Gothic text: “On Plate 449, Fig. 2 of these contributions, I presented the first illustration of this beautiful noctuid, based on a specimen that was unfortunately not entirely satisfactory. Since then, Mr. von Nátly has kindly sent me not only freshly reared

* Corresponding author.

specimens, but also an illustration of the larva and a specimen preserved in spirit, enabling me to present the complete natural history of this species. He communicated the following: <<I have never caught this beautiful moth in the open, although I frequently collected other moths in the same places where I later found the larva. There is therefore no doubt that this species, like almost all *Plusia*, flies only in the evening at dusk. The larva lives in May on both *Thalictrum flavum* and *Aquilegia vulgaris*; however, I found it more often on the latter plant. At first glance, I took it for *Concha* [= *Lamprotes c-aureum*], to which it is very similar, except that it is of a dirtier green colour and the black on the head is somewhat more pronounced. What is particularly remarkable about this moth is that, as an adult, it resembles *Modesta* and *Consona*, whereas as a larva it is closer to *Concha* and *Deaurata*. In its early stages, the larva always lives within a web, and only when half-grown does it appear freely on the food plant. Pupation takes place between leaves in a round, whitish cocoon. [p. 84] The pupa resembles that of *Concha*, being green with a black dorsal side and an elongated proboscis sheath. After three weeks, usually in mid-June, the moth emerges; it is still a highly sought-after species. I have already described it in the text accompanying Plate 449 of these contributions. It is one of the most beautiful species in this genus.>>

Figure 2. Entry for *Plusidia cheiranthi* in the inventory catalogue of the Frivaldszky collection “Lepidoptera europaea” (indicated by an arrow): no. 1570, *Plusia eugenia*, 4 specimens.

Figure 3. *Plusidia cheiranthi* caterpillar and its labels. Mounted specimen preserved in HNHM: a = lateral view; b = ditto, dorsal view; c = in nature: Russia, Moscow region, Zaraysk, river side (photo by Ilya Ustyantsev, www.lepiforum.org); scale bar: 10 mm.

Figures 4–6. Specimens of *Plusidia cheiranthi* collected in the Carpathian Basin and their labels, preserved in the collection of the Hungarian Natural History Museum. 4 = Temesvár [Timișora, Romania], Nátly, before 1865; 5 = Vasasszentgothárd [Sucutard, Romania], Pável, 1899; 6 = Nere [Strážky, Slovakia], Liphthay, 1917; scale bar: 10 mm.

Figure 7. Records of *Plusidia cheiranthi* in the Carpathian Basin; circles: voucher specimens; squares: literature data.